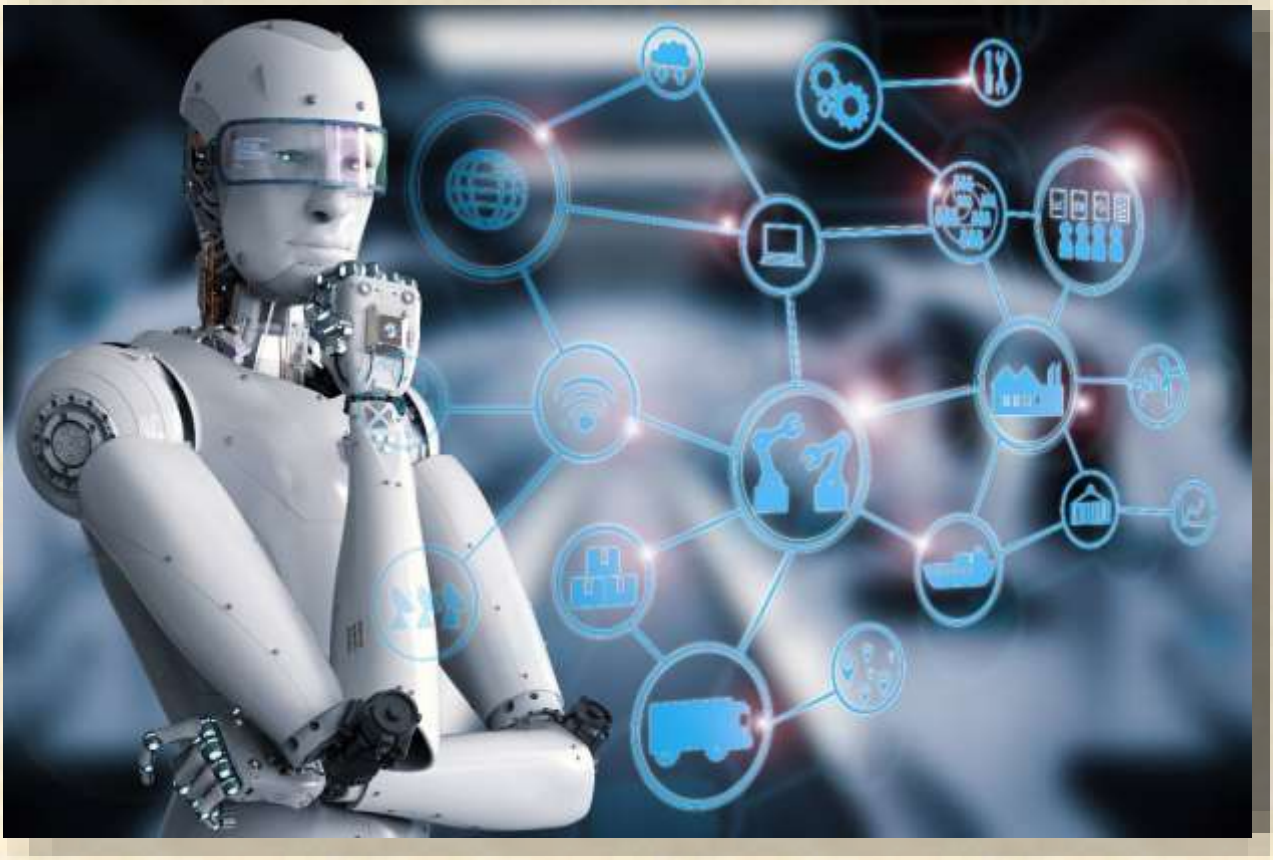
O’ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

«TA’LIM JARAYONIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH SAMARADORLIGI»

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami

2023-yil 20-oktabr Chirchiq, O’zbekiston

Chirchiq – 2023

Barcha fikrlarni umulashtiradigan bo‘lsak ta’lim jarayonida Smart texnologiyasidan foydalanish darsning izchilligini oshiradi. Bu fikrlar bilan eski davr darslarini qoralashdan yiroqdamiz. Hozirgi davr bilan hamnafas fikrlaydigan bo‘lsak yosh avlodimiz faqatgina gap so‘zlar yoki doska bilan chegaralanib qolmayabdi. Har bir yosh avlodning qo‘lida mobil telefonlar, planshetlar mavjud ularni mobil telefon, planshetlardan yiroqlashtirish uchun ularning etiborini torta oladigan yangicha bir texnologiyalardan foydalanish lozim. Biz Smart texnologiyasini tavsiya etamiz.

Adabiyotlar:

1. Лапчик М. П. Дистанционные технологии в системе инновационного педагогического образования // Инновации в непрерывном образовании. 2011 №2. С. 5-10
2. Дмитриевская Н.А. Смарт образование. Режим доступа: http://www.myshared. ru/slide /72152/
3. Бектурова З.К., Вагапова Н.Н., Филиал АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по г. Астане, г. Астана 3 (2015)
4. Тихомиров В.П. Мир на пути к SmartEducation. Новые возможности для развития // Открытое образование. 2011 №3. С. 22-28.
5. Khakimova Sanobar TA'LIMDA SMART TEXNOLOGIYADAN FOYDALANISH//International scientific-practical conference on the theme: «INFORMATION TECHNOLOGY, NETWORKS AND TELECOMMUNICATIONS ITN&T-2023» S. 735-737

NAZORAT ISHLARINI TASHKIL ETISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI

Usmonova R.B.
Chirchiq davlat pedagogika universiteti,
Chirchiq, O‘zbekiston

O‘quvchining fan bo‘yicha olgan bilimini sinovdan o‘tkazish va yozma savodxonligini baholash jarayonida nazorat ishlarining samarali natija berishi an’anaviy talim texnologiyasida bir necha bor o‘z isbotini topgan. Mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan umumta’lim maktablarida ingliz tili fanidan chorak yakuni yoki nimchoraklarda nazorat turi sifatida matn yaratish o‘quv dasturi asosida yo‘lga qo‘yilgan. Yozma ish o‘quvchining imloviy va punktuatsion nutq me’yorlarini o‘zlashtirish darajasini tekshirishga mo‘ljallangan nazorat turi hisoblanadi. Ko‘zlangan maqsadiga ko‘ra yozma ishlar quyidagicha tavsiflanadi:

1. Orfografik xarakterdagi yozma ishlar;
2. Nazariy bilimlarni mustahkamlaydigan yozma ishlar;
3. Nutq o‘stirish xarakteridagi yozma ishlar;
4. Ijodiy fikrlash doirasini kengaytirishga yo‘naltirilgan yozma ishlar.

An’anaviy ta’limda o‘qituvchilarga nazorat ishlarini o‘tkazish uchun “Diktant va bayonlar to‘plami” kitoblari manba sifatida xizmat qiladi. Tanlangan yozma ish matni ingliz adabiy tili qoidalariga to‘la mos, mantiqiy jihatdan tugallangan, ma’lum yosh doirasidagi o‘quvchi uchun tushunarli, semantik va grammatik jihatdan shakllangan, bog‘lanishli matn bo‘lishi shart. O‘qituvchi matnni sintagmalarga bo‘lib, ifodali tarzda o‘qiydi, o‘quvchilar esa ayni shu matnni qog‘ozga tushiradilar yoki matnga ijodiy yondashgan holda o‘z munosabatlarini bildiradilar.

Bu usulda nazorat yozma ishlarini tashkil etish hozirgi rivojlanayotgan ta’lim tizimida joriy etilgan ilg‘or pedagogik metod talablariga javob bera olmaydi:

Birinchidan, boshlang‘ich sinfni bitirgan o‘quvchilarining yozish ko‘nikmasi shakllangan bo‘ladi.

O‘qituvchidan yozma ishni o‘qish jarayonida so‘zlarni aniq va ravon talaffuz qilish talab etiladi. Shuning uchun ham an’anaviy usulda nazorat ishlarini tashkil etish o‘quvchining imloviy savodxonligiga u qadar katta ta’sir o‘tkazmaydi. Nazorat ishi o‘tkazishdan ko‘zlangan maqsadlardan biri, aynan o‘quvchi husnixati ustida ishlash va orfografik xatolarni bartaraf etishdan iboratdir.

Ikkinchidan, 9-sinf o‘quvchilarining mantiqiy va kreativ fikrlash doiralari ancha keng bo‘lgani sababli yozma ish matnini yozish ular uchun zerikarli mashg‘ulotday tuyilishi mumkin. Chorak yakunida o‘tkaziladigan tekshiruv yozma ishlari bilan bir qatorda ijodiy yozma ishlar ham borligini unutmaslik lozim. Ijodiy yozma ishlar o‘quvchidan tanlangan mavzu bo‘yicha mustaqil fikrlashni talab etadi. Ijodiy yozma ishlar o‘tkazish o‘quvchilarning ongli ravishda fikrlashlariga yordam beradi, faolligini oshiradi, og‘zaki va yozma nutqini to‘g‘ri shakllanishiga, lug‘at boyligining oshishiga, nutqni to‘g‘ri va aniq tuza olish ko‘nikmalarining rivojlanishiga ko‘maklashadi. Sinf taxtasiga yozma ish matnida qo‘llash uchun kalit so‘zlar yozib qo‘yiladi. Har bir o‘quvchi ma’naviy dunyoqarashi va intellektual salohiyatidan kelib chiqqan holda yozma ish matnini shakllantiradi. Yozma ishning bu turi yuqori sinf o‘quvchilari uchun ayni muddao.

Ta’lim tizimida joriy etilgan yangi pedagogik texnologiyalarga tayangan holda nazorat ishi darslarini tashkil etishning yana bir turi sifatida quyidagi texnologiyadan foydalanishni tavsiya etgan bo‘lar edik. Sinfdagi o‘quvchilarga kamida ikki variantda oldindan tayyorlangan matnlar beriladi, yoki maktabning informatika xonasida mavjud kompyuterlarga o‘qituvchi tomonidan tayyor matnlar avvaldan kiritib qo‘yiladi. Matnda ataylab bir nechta o‘rinlarda imloviy, ishoraviy va uslubiy xatolarga yo‘l qo‘yiladi. Gaplar orasidagi mazmuniy bog‘lanish buzilgan holatlar kuzatiladi. Matndagi ayrim so‘zlarning ranglari qora qalin harflar bilan yoziladi. Matn oxirida esa o‘quvchining shaxsiy xulosasi uchun joy qoldiriladi.

Har bir o‘quvchi matn bilan tanishib chiqqach, ularga grammatik topshiriqlar beriladi.

1. Matndagi qaysi so‘zlar imlosida xatoga yo‘l qo‘yilgan?
2. Matnda ajratib ko‘rsatilgan so‘z va so‘z birikmalarining sinonimini toping?
3. Globallashuv davrida inson ma’naviyatida qanday o‘zgarishlar sodir bo‘lmoqda?
4. Matndan kelib chiqib, o‘z shaxsiy mulohazalaringizni yozma bayon eting.

O‘quvchilar yozma ish matnini diqqat bilan o‘qib chiqqandan so‘ng, topshiriqlarni ketma-ketlikda bajarishlari talab etiladi. Shuni alohida ta’kidlash joizki, yozma ishni tekshirish jarayonida o‘qituvchi asosiy e’tiborni 3 va 4-topshiriqlarga qaratishi lozim. Chunki o‘quvchining ijodiy fikrlash qobiliyati, ma’naviy dunyoqarashi va imloviy savodxonligi aynan ushbu topshiriqlarni bajarish jarayonida yaqqol ko‘rinadi.

Ta’lim tizimidagi o‘zgarishlar, darsga noan’anaviy usulda zamonaviy yondashuvlar o‘qituvchini ham zamonaviy fikrlashga, o‘quvchidan doimo bir qadam oldinda yurishga undaydi. Darslarni bu tarzda tashkil etish o‘quvchidan ijodiy munosabat bildirishni, keng dunyoqarashni va, albatta, imloviy savodxonlikni talab etadi. Axborot kommunikatsiyalari rivojlangan bir davrda nazorat darslarini bu tarzda tashkil etish odatiy darslarga qaraganda samaraliroq bo‘ladi, degan umiddamiz. Bu bilan darsda o‘qituvchining vazifasini kamaytirib, o‘quvchining faolligini oshiramiz.

Biz yuqorida noan’anaviy usulda nazorat ishi yozishning eng sodda usullarini ko‘rsatib o‘tdik. O‘quvchilarning aqliy salohiyati va o‘qituvchining imkoniyatlaridan kelib chiqqan holda darsga qo‘shimcha va o‘zgartirishlar kiritishi mumkin. Masalan, topshiriqlarni murakkablashtirish yoki o‘tilgan mavzularga moslashtirish, ularni og‘zaki tarzda bajariladigan topshiriqlarga almashtirish, savollar sonini ko‘paytirish kabi bir qancha amallarga almashtirsa bo‘ladi.

Yozma ish darslaridan keyingi soatda o‘quvchilar bilan xatolar ustida ishlash darslari o‘tkaziladi.

O‘quvchilar imloviy, ishoraviy xatolar bilan bir qatorda nutqiy xatolarga ham yo‘l qo‘yadilar. Nutqiy xatolarga noo‘rin tanlangan so‘zlar, mantiqan to‘g‘ri shakllanmagan gaplar, morfologik shakllarni noto‘g‘ri qo‘llash kabi holatlar kiradi. Bunday nutqiy xatolarni o‘rganish, shuningdek, ularning kelib chiqish sabablarini tekshirish xatolarni to‘g‘rilash va oldini olish uchun zamin hozirlaydi.

Nutqiy xatolar, asosan, quyidagi uch turga bo‘linadi: lug’aviy-uslubiy, morfologik-uslubiy, sintaktik-uslubiy.[6]

1. Lug’aviy-uslubiy xatolar. a). Bir so‘zni qayta-qayta ishlatish. Bunday xatoning kelib chiqishiga sabab, birinchidan, o‘quvchi so‘zni ishlatishga kam e’tibor beradi va faol lug‘atidagi so‘zdan takroriy foydalanadi; ikkinchidan, o‘quvchining so‘z boyligi kam, sinonimlarni bilmaydi, takrorlanadigan so‘zlar o‘rniga olmoshlardan foydalana olmaydi. b). So‘zning ma’nosini yoki ma’no qirrasini tushunmaslik natijasida uni aniq ma’nosida ishlata olmaslik. Bunday xato bolaning nutqi yaxshi rivojlanmaganligi, so‘z boyligining kamligi sababli yuzaga keladi. Leksik xatolar xilma-xil bo‘lgani uchun uni to‘g‘rilash va tushuntirish usullari ham turlicha, ammo bunday xatolarning oldini olishning umumiy yo‘li bor: bu yaxshi nutqiy sharoit yaratish, ko‘proq badiiy asar o‘qish, leksik bazani boyitish, lug‘atlar ustida ishlash darslarini tashkil etish, so‘zlarni yangi ma’no qirralarini o‘quvchilarning faol nutqida qo‘llashiga erishishdir.

2. Morfologik-uslubiy xatolarga so‘z shaklini, so‘z o‘zgartuvchi va so‘z yasovchi qo‘shimchalarni noto‘g‘ri qo‘llashdan kelib chiqadigan xatolar kiradi. Bunday xatolar, asosan, sheva ta’sirida vujudga keladi. Shuning uchun dars davomida o‘qituvchining ham, o‘quvchining ham adabiy tilda muloqot qilishiga erishish bunday xatolarni oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

3. Sintaktik-uslubiy xatolarga so‘z birikmasi va gap tuzishga oid xatolardir. O‘quvchilar insho yozish davomida so‘zlashuv uslubiga xos bo‘lgan belgilardan juda ko‘p foydalanishadi. Esse yozishda, asosan, ilmiy va badiiy uslubga xos bo‘lgan ifoda yo‘sinidan foydalanish zarurligini o‘quvchi ongiga singdirish lozim.

Xulosa o‘rnida shuni aytish joizki, nazorat ishlari faqat o‘quvchining olgan bilimini sinovdan o‘tkazish va baholash bilan chegaralanmay, o‘quvchining lingvistik va nutqiy kompetentligini ham oshirishga xizmat qilsin. Yozma ishlarni faqat ma’lum muddat oralig‘ida emas, balki har bir darsning 5 daqiqasini aynan o‘quvchining mantiqiy fikrlash doirasini kengaytiruvchi matnlar yaratishga ajratish lozim. Chunki zamonaviy gadjetlar hayotimizni har bir jabhasiga kirib kelgan ayni zamonda savodsizlik avj olayotgani yashirib bo‘lmaydigan haqiqat ekanligini barchamiz bilamiz. O‘quvchilarning ko‘p vaqti ijtimoiy tarmoqlarda o‘tishi ham bor gap. Ular o‘zlari yaratgan “sun’iy alifbo”da o‘zaro muloqot qiladilar. Amaldagi imlo qoidalarini o‘quvchi ongiga singdirish va undan kundalik turmushimizda maqsadli foydalana oladigan avlodni shakllantirish esa ta’lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri sanaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Бонк Н. А., Котий Г. А., Лукянова Н. А. Учебник английского языка. – М.: Деконт, 1999. – 456 с.

2. Лернер И. Я. Дидактические основы методов обучения Текст. / И. Я. Лернер.–М.: Педагогика, 1981. –186 с.

3 Щерба Л.В. Фонетика французского языка. –М.: Просвишение,1948.– стр. 190–199.

4 Usmanova Z.I. Zamonaviy ta’limning negizi. Til va adabiyot ta’limi. Toshkent, - 2022. №2, 15-17.

5. Achilova, E. S. (2022). ARTISTIC PSYCHOLOGY ON THE EXAMPLE OF THE WORK

[6] К.Қосимова, С.Матчонов, Х. Ғуломова, Ш.Йўлдошева, Ш. Сариев Она тили ўқитиш методикаси Т., 2009. 231 б.

BIOTEXNOLOGIK JARAYONLARNI BOSHQARISH SISTEMASINING ALGORITMIK STRUKTURASINI ISHLAB CHIQISH	
Khonsaidova Maktuba MODERN TEACHING TOOLS AS A MEANS OF STUDENT DEVELOPMENT	243
Mamatova Aziza Maxamatdjonovna, BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA AXLOQIY MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING RAQAMLI TIZIMI	245
Jo’rayev Firdavs Umed o’g’li Xasanova Raxila XXX KRIPTROGRAFIYA SOHASINING KELIB CHIQISHI	248
Quranboyeva Muxarram Shavkat qizi O'QUVCHILARNING AXBOROTLAR BILAN ISHLASH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA QO’LLANILADIGAM VOSITALAR	249
Jo’rayev Firdavs Umed o’g’li Xasanova Raxila MEXANIK MASHINALARGACHA BO`LGAN DAVR	251
Камаладин Куронбоевич Матякубов Юсупов Мухторбек Рохимович ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМНИНГ “STEM” БИЛАН АЛОҚАДОРЛИГИ	252
B.Sh.Radjabov MATEMATIK TIZIMIDAN FOYDALANISHNI SAMARALI RIVOJLANAYOTGAN YO‘NALISHLAR	255
Namozov Shahrosul THE SIGNIFICANCE OF DIGITAL ITEMS IN TEACHING	257
O`rishov A.N. TALABALARNI MUSTAQIL IZLANISHLI FAOLIYATGA TAYYORLASH METODIKASI	259
Qobilov T.A TALABALARNING AXBOROTLASHGAN TA’LIM MUHITIDA MUSTAQIL ISH FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASINING O‘ZIGA XOS JIHATLARI	261
Raupova M.Kh. PRINCIPLES OF IMPLEMENTING A COMPETITIVE STRATEGY IN THE DIGITAL ECONOMY OF UZBEKISTAN DURING THE DEVELOPMENT PERIOD	263
Rustamova Sh.A. Ubaydilloyeva M.U OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA O’QUV JARAYONINI TASHKIL ETISHDA FLIPPED CLASSROOM TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	266
Rustamova Sh.A TALABALARNING MUSTAQIL O’QUV FAOLIYATLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA MAXSUS TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH	268
Исломов С. М. ОРГАНИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СРЕДСТВАМИ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ.	271
Tenelbayev R. THE ROLE OF NEW DIGITALS IN TEACHING PROCESS	272
Rizayev Odiljon Baxtiyor o’g’li WI-FI QAMROVINI UZAYTIRISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI	275
Tolibayeva Q.Q TA’LIM JARAYONIDA SMART TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	278
Usmonova R.B NAZORAT ISHLARINI TASHKIL ETISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI	280
Жолдасов Ихтиёр Суюндикович ЎҚУВ ЖАРАЁНИГА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ЖОРИЙ ЭТИШНИНГ ПЕДАГОГИК ШАРТЛАРИ	283
Илмуродова Феруза Шокировна ДАВЛАТ ИНСТИТУТЛАРИНИ РАҚАМЛАШТИРИШ ИНСОН ФАРОВОНЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШНИНГ ИСТИҚБОЛЛАРИ	286
Maxkamova Madina Ulfatjonovna PEDAGOGIKA OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA INFORMARIKA O’QITUVCHISI KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING USLUBIY TIZIMI	288
Yuldasheva Gulshad Tileuovna Muxammadieva Bashorat Islomboevna TALIM JARAYONIDA TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNLI TUZILMASI	290
Yuldasheva Gulshad Tileuovna Ziyayeva Muhayyo Ibrohimjon qizi TALIM JARAYONIDA TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	292
Yuldasheva Gulshad Tileuovna Abduqaxxorov Muxriddin Qaxramon o’g’li KLASTERLI YONDOSHUV ASOSIDA TALABALARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	295
Niyozov S.R AN’ANAVIY VA RAQAMLI TA’LIMDA PEDAGOGIK DIZAYN VA UNING XAVFSIZLIGI	306
Юсубалиев А СОРТИРОВКА ХЛОПКА-СЫРЦА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ХЛОПЧАТОБУМАЖНОЙ ТКАНИ	317
Sh.Sh.Allamova D.A.Abduhayotova O’QUV JARAYONINI ARALASH TA’LIMNING FLIPPED CLASSROOM VA STATION ROTATION MODELI ORQALI TASHKIL ETISH METODIKASI	320
Atamuradova Dilshoda Ravshanqulovna TALABALARNING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISHDA MASOFAVIY TA’LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH	323